

Погребняк П. Л., Недава В. Е., Стрикало Ю. П. Промышленное скрещивание — эффективный метод повышения мясной продуктивности крупного рогатого скота. Научные труды УСХА, вып. 73, т. IV, К., 1972.

Панина А. В. Мясное скотоводство. М., «Колос», 1973.

Свечин К. Б. Производство говядины и свинины. К., «Урожай», 1971.

Тимченко А. Г., Свечин К. Б., Березовой А. С. и др. Результаты скрещиваний абердин-ангуссов с черно-пестрым скотом. Научные труды УСХА, вып. 73, т. IV, К., 1972.

Эйсер Ф. Ф., Чалая А. Д. Промышленное скрещивание и племенная работа в мясном скотоводстве. Материалы научной конференции ВАСХНИЛ. М., «Колос», 1965.

ОСОБЛИВОСТІ БУДОВИ ТІЛА ХУДОБИ КІАНСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ ТА ЇЇ ПОМІСЕЙ ІЗ СІРОЮ УКРАЇНСЬКОЮ

І. М. НЕДОКУС

Українська сільськогосподарська академія

На Україні створюється відокремлена галузь тваринництва — м'ясне скотарство, основою якого є спеціалізовані господарства з інтенсивним вирощуванням молодняка на підсосі та реалізацією його на м'ясо в річному віці при живій вазі 400—450 кг, а також репродуктори чистопородних тварин м'ясних порід та спеціалізовані господарства з помісним маточним поголів'ям.

Робота щодо вивчення особливостей помісей, одержаних від схрещування корів сірої української породи з бугаями кіанської м'ясної породи, завезеними з Італії в 1970 р., проводиться в радгоспі «Вереміївський» Черкаської області. Тут передбачено створити групу тварин сірої української породи з поліпшеними м'ясними якістьми, а одержаних бугаїв використовувати для промислового схрещування.

У досліді на помісах I покоління кіанська × сіра українська вивчали успадкованість особливостей екстер'єру та будови тіла. Для схрещування використовували чистопородних бугаїв кіанської породи Еоізіано 81 лінії Тренто, жива вага якого в 4,5 року була 1510 кг, та Еуфеміо 382 лінії Массена, який в такому самому віці важив 1380 кг. За типом будови тіла це своєрідні тварини. В них великий масивний і довгий тулуб з широкою та досить глибокою грудною кліткою. Важливою ознакою тварин кіанської породи є характерна високоногість, яка при огляді привертає увагу за висотою в лікті. М'язи в кіанів, особливо в задній третині тулуба, на відміну від м'ясних форм, які властиві тваринам інших порід, видно досить чітко. За конституцією тварин кіанської породи можна віднести до сухого типу.

Особливості будови тіла чистопородних тварин кіанської породи добре характеризують основні проміри деяких відомих в породі бугаїв-плідників (табл. 1).

1. Проміри деяких бугаїв-плідників кіанської породи (за даними племінних свідоцтв), см

Клички бугаїв	Рік народження	Висота в холці	Довжина тулуба	Обхват грудей
Донетто	1949	184	201	265
Фалло	1951	182	208	263
Діодоро	1949	181	203	270
Емао	1950	181	212	278
Себайо	1960	180	206	263
Салайо	1961	178	197	264
Урріно	1962	174	203	260
Тодіно	1961	172	200	253
Еоізіано	1969	178	204	280
Еуфеміо	1969	176	216	261

Висота в холці тварин кіанської породи досягає 180 см і більше, довжина тулуба — 212 і обхват грудей — 280 см, крім того, їм властива і високоногість, а тому на перший погляд тулуб тварин неширокий і неглибокий.

Ще чіткіше виражаються екстер'єрні особливості та окремі риси будови тіла при порівнянні за середніми показниками промірів та індексів будови тіла кіанських бугаїв з бугаями симентальської та геррефордської порід, записаних до державних племінних книг (табл. 2).

За показниками всіх промірів, крім обхвату п'ястка, бугаї кіанської породи різко виділяються як серед сименталів, так і серед геррефордів. Кістяк у них відносно тонкий, проте міцний. Обхват п'ястка та індекс костистості найменші саме в тварин кіанської породи.

Незважаючи на чітку відміну тварин кіанської породи за показниками індексів формату, масивності, збитості, що є основними при оцінці м'якості худоби, від кіанів одержують в будь-якому віці

2. Середні проміри та індекси будови тіла деяких відомих у кіанській породі бугаїв і бугаїв симентальської та геррефордської порід

Проміри та індекси будови тіла	Кіанська порода (n=21)	Симентальська порода (XXXII т. ДПК)	Геррефордська порода (IV т. ДПК)
Висота в холці	176,6	150,6	132,7
Довжина тулуба	198,4	181,6	166,5
Довжина грудей	89,0	82,6	76,8
Ширина в маклаках	61,7	54,6	55,8
Обхват грудей	260,4	235,6	223,0
Обхват п'ястка	24,8	25,6	26,1
Діагоногості	49,6	45,3	41,2
Формату	112,3	121,2	118,0
Масивності	147,5	156,6	167,6
Збитості	131,2	129,4	134,3
Костистості	14,0	17,0	19,8

багато м'яса. Оскільки кіани мають тонкий кістяк та шкіру і легку голову, забійний вихід у тварин цієї породи високий. Так, за даними італійських дослідників, забійний вихід в бугаїв кіанської породи знаходиться у межах 57,6—63,5% з максимальними показниками близько 69% (Р. Буйатті, 1952; У. Н. Фулдженці, 1953; Т. Бонадонна, 1959).

У науково-господарському досліді, де були створені умови інтенсивного вирощування тварин, помісі, одержані від схрещування бугаїв кіанської і корів сірої української породи, характеризувались високою енергією росту. У 12-місячному віці бички досягли ваги 438,3 кг при середньодобовому прирості за весь період вирощування 1118 г, а їх сірі українські ровесники — відповідно 407,0 кг і 1043 г.

Успадкування помісями типу будови тіла кіанів підтверджується показниками лінійного росту помісного молодняка кіанська × сіра українська порівняно з молодняком сірої української породи (табл. 3). Проміри брали в день народження тварини, а потім

3. Основні проміри помісних бичків I покоління кіанська × сіра українська та їх ровесників сірої української породи в 12-місячному віці, см

Проміри	Помісі кіанська × сіра ук- раїнська	Чистопо- родні ровесники сірої українсь- кої породи	Проміри	Помісі кіанська × сіра ук- раїнська	Чистопо- родні ровесники сірої української породи
Висота в холці	133,2	126,1	Ширина в кульшових зчленуваннях	42,8	40,6
Висота в лікті	76,2	71,5	Коса довжина таза	50,6	48,1
Глибина грудей	62,1	59,1	Ширина в маклаках	42,1	42,8
Обхват грудей	179,3	176,9	Обхват п'ястка	19,7	18,7
Довжина тулуба	136,0	141,0			

через кожні три місяці і вираховували середні величини по всій групі. Одержані дані свідчать, що за висотою в холці помісні бички в усіх вікових періодах значно перевищували бичків сірої української породи. Найбільша різниця виявилась у 12-місячному віці (+7,1 см). Слід зазначити, що при значній різниці між групами тварин за показниками висоти в лікті (+4,7 см) помісні бички віділялись і за проміром глибини грудей (+3,0 см). Крім такої високоногості, помісним тваринам властива також розтягнутість тулуба. За довжиною тулуба помісні бички до 12-місячного віку перевищували ровесників материнської породи (від 1,7 см при народженні до 5,1 см в річному віці). Різниця за проміром обхвату грудей на користь помісного молодняка дорівнювала 2,4 см, а за широтними промірами у тварин не значна різниця на користь помісей спостерігалась лише в деяких вікових періодах (наприклад, у 12-місячному віці у кульшових зчленуваннях — на 2,2 см). В більшості ж випадків різниці за широтними промірами між піддослідними групами тварин практично не було. Оцінкою тварин за величиною показника обхвату п'ястка виявлено, що помісні бички порівняно із своїми ровесниками сірої української породи були більш костистими.

Піддослідні групи теличок протягом всього періоду вирощування за показниками основних промірів різнились між собою значно менше, ніж групи бичків. Слід зазначити, що і за живою вагою різниця між групами теличок була теж незначною, або її не було

зовсім. Так, у 12-місячному віці помісі важили навіть дещо менше, ніж їх ровесниці з материнського боку (340,0 і 345,6 кг). Різниця за живою вагою між помісними бичками і теличками становила 98 кг, а між їх ровесниками сірої української породи — 62 кг, тобто статевий диморфізм у помісей від кіанських бугаїв, як і в чистопородних тварин кіанської породи, був виражений краще, ніж у молодняка сірої української породи.

Вивчаючи формування будови тіла тварин з віком, визначили деякі індекси, за якими можна більш повно судити про окремі характерні особливості екстер'єру тварин (табл. 4).

4. Індеси будови тіла помісних (кіанська×сіра українська) бичків I покоління та їх ровесників сірої української породи

Індеси будови тіла	При народженні		У 6 міс.		У 12 міс.		У 18 міс.	
	поміс-ні	чис-топо-родні	поміс-ні	чис-топо-родні	поміс-ні	чис-топо-родні	поміс-ні	чис-топо-родні
Довгоногості	65,6	65,5	55,9	54,5	53,3	53,1	50,1	47,7
Розтягнутості	89,7	89,8	106,3	106,9	109,6	111,8	114,7	115,5
Тазо-грудний	93,7	89,1	96,3	97,6	98,2	93,2	100,4	100,0
Грудний	56,6	53,8	63,7	65,9	66,5	67,5	69,4	66,1
Збитості	112,5	112,8	121,5	124,3	122,7	125,4	124,5	128,1
Костистості	14,3	13,7	14,8	14,5	14,7	14,8	15,6	15,5
Формату таза	70,9	71,3	81,8	84,8	83,2	88,9	86,8	87,0

Помісні тварини порівняно з їх ровесниками сірої української породи при народженні були більш високоногими. Молодняк швидше ріс у висоту і в старшому віці. А тому в помісей показник індексу розтягнутості тулуба в старшому віці поступово зменшувався. При народженні і в 12-місячному віці відмічені досить різкі відміни на користь помісних тварин за величиною грудного індексу. Тазо-грудний індекс був більшим у помісних телят лише при народженні. В інших вікових періодах показники цих індексів у тварин порівнюваних груп періодично то зменшувались, то вирівнювались. Внаслідок більшої довжини тулуба порівняно з показником обхвату грудей індекс збитості в помісей кіанська×сіра українська в усіх вікових періодах був меншим, ніж у молодняка сірої української породи.

Помісі першого покоління, одержані від схрещування бугаїв кіанської породи з коровами сірої української, характеризувались поліпшеними формами м'ясної продуктивності, мали кращі м'ясні якості і після проведення контрольного забою. Так, забійний вихід у помісних бичків 12-місячного віку дорівнював 58,9% і виявився кращим, ніж у тварин сірої української породи (на 0,7%). У тушах помісних бичків було на 16,1% менше внутрішнього жиру.

Тварини кіанської м'ясної породи в процесі цілеспрямованої селекції в ряді поколінь набули досить стійкої спадковості як за зовнішніми формами тіла, так і за розміром окремих статей.

Отже, помісі (кіанська×сіра українська) першого покоління успадкували від бугаїв кіанської м'ясної породи такі генетично зумовлені ознаки, як великі розміри, високу енергію росту та добрі м'ясні якості.

ДИНАМІКА ГОСПОДАРСЬКО-КОРИСНИХ ОЗНАК ЧОРНО-РЯБОЇ ХУДОБИ В УМОВАХ УКРАЇНИ

В. М. БЕНЕХІС, І. Т. ХАРЧУК,
кандидати сільськогосподарських наук

Центральна дослідна станція по штучному осіменінню
сільськогосподарських тварин

При формуванні чорно-рябої породи на Україні використовувались бугаї, які належали до окремих екологічних груп. Це сприяло збагаченню спадковості за рядом господарсько-корисних ознак, зміні та поліпшенню екстер'єрно-конституціональних особливостей. Завдяки цьому на Україні історично склались три відріддя чорно-рябої породи: західних областей (львівська група), подільська група Хмельницької області та чорно-ряба худоба східних областей, яка зосереджена навколо великих промислових міст — Києва, Харкова та ін. За даними Х. І. Классена (1962), ці групи різняться між собою як за габітусом, так і за продуктивними якостями.

Поліпшення і розведення цих груп тепер здійснюють не ізольовано, а за єдиним планом. Про це свідчить динаміка використання бугаїв різних за походженням груп (табл. 1). Наведені дані одер-

1. Динаміка використання бугаїв чорно-рябої породи різних за походженням груп

Групи тварин	II т. ДПК (1945—1958 рр.)		X т. ДПК (1958—1963 рр.)		XIV т. ДПК (1963—1970 рр.)		На 1 січня 1974 р.	
	голо- ви	%	голо- ви	%	голо- ви	%	голо- ви	%
Естонські	255	43,6	242	52,1	62	10,7	96	7,4
Українські	162	27,7	23	4,9	24	4,2	51	3,9
Остфриські	98	16,7	13	2,8	7	1,2	16	1,2
Лінії РРФСР	61	10,4	10	2,2	—	—	9	0,7
Голландські	9	1,6	138	29,6	430	74,4	1078	82,8
Шведські	—	—	30	6,3	51	8,8	27	2,1
Голштино-фриські	—	—	9	2,0	4	0,7	8	0,6
Німецькі	—	—	—	—	—	—	17	1,3
Всього	585	100	465	100	578	100	1302	100

жані на основі аналізу походження плідників, які записані до II, X, XIV тт. ДПК чорно-рябої породи, та наявних на початок 1974 р.

На перших етапах роботи з чорно-рябою породою (II т. ДПК) широко використовували бугаїв естонського походження остфриського кореня і бугаїв, завезених з племінних господарств в основ-